

A kajszi dunántúli hazája: **Kisvejké**

Tolna megye délnyugati szeglete megejtően szép szelíd dombjaival, ahol a Völgység-patak szalad. Kitűnő földrajzi adottságai miatt évezredek óta lakott vidék, ahol a föld mindig biztos megélhetést nyújtott az itt élőknek. Itt bújik meg – Bonyhádtól alig tizenhét kilométerre – Kisvejké, ahová a magyar gyümölcsök szerelmeseinek érdemes akár évente elzarándokolniuk megkóstolni a vérvörös meggyet, a hamvas szilvát és a dúslevű barackot.

Egykor „Nagyvejké és Kisvejké határán egy falu helyezkedett el, melynek ura egy Vajk nevű katonatiszt volt. Két fia született, akik apjuk halála után az örökségen összevesztek. A harcból a kis Vajk került ki győztesen, ő birtokolt nagyobb területet, ez volt Kisvejké”. Nem tudjuk, hogy ennek a történetnek higgyünk-e, vagy inkább azt valljuk, hogy „valamikor régen három kanász legeltetés közben erre a vidékre tévedt. Élelmet találtak a disznóiknak, de vizük nem volt az itatásra. Végül a község területén találtak három forrásra.” A település első említése viszonylag kései, 1397-ben fordul elő Vejké falu királyi birtokként az írásokban. A következő évszázadokból sajnos ismét csak méla csend felel a faggatásunkra. Egy-két adat tanúskodik csupán létezéséről. 1564-ben még Szerecsen János birtokaként írták össze a település mai határait

belül álló, mára már elpusztult Csókafóvel együtt. Pedig ekkor már húsz éve az oszmán igát nyögte a környék, ennek ellenére az itteni lakosság nem tűnt el, hanem bár megfogyatkozva, de kitartott. A környék magyar lakossága egy összefüggő erdőség oltalmában állt, amely a Mucsi-tetőtől Aparig húzódott. A 17. század végén már makkoltató rácok is éltek Kisvejkén, és talán az ő emléküket őrzi meg a kanászokról szóló történet magva, miként a Rácok ajja dülönév.

A 18. század a lassú gyarapodás ideje volt a falu életében. 1722-ben Mercy gróf vásárolta meg addigi urától Kisvejkét és ez jótékonyan hatott a falu életére, néhány német családot leszámítva magyarok telepedtek le itt. A század végére már szigetszerű pontként helyezkedett el a német települések gyűrűjében. Új lakói többnyire Hantról, Szászvárról és Györéből érkeztek, és emiatt a Tolna megyei németek sokszor Ungarisch Vejkének nevezték a falucskát.

Az Apponyi család 1773-ban vásárolta meg a hógyészi uradalommal együtt Kisvejkét is. Az új nagybirtokosok elkezdtek kivágni az erdőket, és a helyükön legelőket, illetve szántófeldeket alakítottak ki, és ők vezették be az istállózó szarvasmarha-tenyésztést. Az

Apponyiak felismerték a környék kedvező adottságait, és a gabona mellett a szőlőkultúrát is elterjesztették. A 18. század végén már kétszáz holdon telepítettek szőlőt, ahol a vörös- és a fehérbor egyaránt keresett portékává vált.

Egy 1829-ben készült felmérésből részletesen megismerhetjük Kisvejke életét, ebből egy szorgos, igyekvő, fejlődő falu képe rajzolódik elénk. Ezt tette tönkre az 1863. évi tűzvész, amely pillanatok alatt lángba borította a házakat. A pusztulás mértékére jellemző, hogy sok elszegényedett családnak kellett elhagynia otthonát és kivándorolnia Horvátországba s Amerikába. A századfordulóra elmúlt a sokk, és az életerejét visszanyert közösség saját templomot emelt Szent György tiszteletére. A két világháború azonban újra megtépázta a lakosságot, akiket a kényszermunka és a kitelepítés is sújtott.

A 20. század második fele a lassú gyógyulás koraként értelmezhető. A termelőségvetkezett, az orvosi ellátás fejlesztése, az infrastruktúra kiépítése élhető viszonyokat teremtett Kisvejkén. A rendszerváltás után a helyi gazdák összefogással visszazserezték földjeiket, és mind többen bekapcsolódtak a gyümölcsstermesztésbe. A kajszai, alma, körte ma már biztos megélhetést nyújt a tulajdonosoknak, és a rengeteg nehézség ellenére biztosak lehetünk abban, hogy az évente megrendezendő kajszai fesztiválokon egyre gyarapodó népesség ünnepli a közös sikert.

A kisvejkei római katolikus templom

A falu a történelem folyamán soha nem volt plébániás hely, a hívek pasztorálását a közeli závodi plébános végezte. Templom létére sincsen közvetlen bizonyítékunk, az bizonyos csupán, hogy a 19. században már állt egy épület, amely az 1863. évi tűzvész során hamvadt el. A gyarapodó falu a század végén érezte szükségét, hogy újjáépítse templomát. A hívek 1900-ban huszonnyolcezer koronát gyűjtöttek össze, s Magyar Mikós plébános és Újvári Mihály bíró vezetésével megkezdődtek a munkálatok. A terveket Pach Henrik készítette, az építkezéssel pedig Gugyula János szászvári építőmestert bízták meg. Az épület 1902-ben elkészült, és Keiber Péter kerületi esperes Szent György tiszteletére szentelte fel.

Az első világháborúban a kisvejkei harangokat hadicélokra leszerelték, pótlásukra 1925-ben került sor, ám ez sem bizonyult tartósnak, mert a második világhéges során ismét elrekvirálták őket. A hívek áldozatkészségét mutatja, hogy a szerkezeti hibák miatt megroggyant torony kijavítása közadakozásból valósult meg 1923-ban, és később is minden esetben szívesen adakoztak a helyiek templomuk csinosítására. A hősök oltárán levő hímzett terítőt a Don mellől hazatért túlélők ajándékozták. A templomban található egy mives betlehem, amit Dorn Antal helyi asztalosmester hársfából faragott ki 1935-ben. A falu egyik magaslatára épült templom századik évfordulóját méltó módon ünnepelte meg Kisvejke népe, és bízhatunk benne, hogy még hosszú ideig szolgálja őket az Isten háza.

A sárga arany: a kajsziбарack

Jacques Le Goff francia történész szerint a keresztes hadjáratok egyetlen pozitív hozadéka a kajszi meghonosítása volt a vén kontinens számára. Az eredetileg Kínából származó csonthéjas gyümölcs a keresztes vitézekkel érkezett meg a középkorban a spanyol, francia és itáliai területre, Magyarországon az oszmán hódítás idején, a 16. században jelentek meg az első ültetvények, ezt bizonyítja a török eredetű kajszi elnevezés. A szilvával közeli rokonságban álló gyümölcsöt azonban általában a szláv nyelvből átvett barack néven írták le a korabeli kertészeti szakkönyvek, a népi kultúrában pedig előfordult a tengeribarack, majombarack és kapszin is.

A kajszi hamar közkedvelt részévé vált a magyar kertkultúrának, de évszázadokon keresztül csak kiegészítőként tekintettek rá. A 19. században az Alföld futóhomokjának megkötésében már intenzíven számítottak rá, a szőlősgazdák is egyre több kajszit telepítettek a szőlők közé, amiktől az esetleges rossz szőlőtermés kiváltását remélték. A magyar kajszi híre ekkortól terjedt el Európában, és a hazai termesztés, valamint feldolgozás központjává mindinkább Kecskemét vált. A gyümölcsöt íze, zamata, illata és külleme egyaránt kedvelté tette a hazai és külföldi fogyasztók előtt. Sokoldalúsága révén lekvárnak, aszalványnak, gyümölcslenek és pálinkának szintúgy kitűnő alapanyag. Magas rost- és káliumtartalma, valamint a koncentrált karotin miatt kedvező étrendi hatású.

Az 1950-es években a szövetkezetekben is felkarolták a kajszit, számos fajtát nemesítettek ki ezekben az évtizedekben. Termőterülete folyamatosan nő, ma körülbelül 5000 hektáron évente ötvenezer tonna kajszi terem, bár a növény érzékenysége miatt ez minden évben más és más. A kitűnő minőségű hazai fajták (Ceglédi óriás, Pannónia, Magyar és Gönci) Európában egyaránt keresett termékek, a legnagyobb problémát az osztályozhatóság és a szállíthatóság jelenti. Kisvejkén ezt szövetkezeti összefogással, hűtőházakkal, saját léüzemmel, nyugati termelési minták adaptálásával oldották meg, így mára a falu határának felén, több mint négyszáz hektáron illatos kajszi várja, hogy a megfelelő pillanatban leszüreteljék.

Kisvejke Térségi Gyümölcs Termelő és Értékesítő Szövetkezet

A magyar mezőgazdaság egyik legnagyobb rákfénjének a termékek piacra juttatása számít. Hiába vannak kitűnő minőségű termékeink, ha nem lehet őket nyereséggel eladni. Az értékesítés legjobb formája a gazdák által

közösen létrehozott szövetkezet, ezt ismerték fel a kisvejkei termelők, akik 1997-ben létrehozták saját érdekképviseleti szervüket. Az alapítók céljai között szerepelt az érdekérvényesítés mellett a telepítések, technológiák támogatásával a versenyképesség növelése is. A szövetkezet ügyes vezetése sikerrel pályázott a PHARE-támogatásokra, melynek segítségével 2002-ben felépült a gyümölcsstároló és feldolgozó

üzem. A kezdetben tizenegy taggal létrejött szövetkezetben mára ötvenötven művelnek ötszáz hektáron különböző gyümölcsösöket, a domináns kajsziбарack mellett az alma, a szilva, a meggy, a mandula és a bodza is megtalálható. A tagok rendszeresen részt vesznek továbbképzéseken, tanulmányutakon, legutóbb például a dél-tiroli alma-termesztés modern eljárásaival ismerkedtek meg.

A szövetkezet az elmúlt években további öt korszerű hűtőkamrával, modern osztályozó és válogató berendezésekkel gazdagodott. A dömpingidőszakban rengeteg munkalehetőség vár a jelentkezőkre, a szövetkezet így nagy hatással van a helyi munkaerőpiacra is. A munkaigény koordinálására létrejött a Völgyesség Kincse Gyümölcscsoporthoz Szociális Szövetkezet is, amely a szövetkezet munkanélküli vagy elszegényedett tagjai számára teremt kedvezőbb munkafeltételeket. A beindított léüzemben már folyamatosan van munka, és meggyből, almából, körtéből különböző kizserelésű, finom és egészséges gyümölcslevet készítenek.

A kiváló minőségű gyümölcsöknek külföldi piacot is talált a szövetkezet, rendszeresen érkeznek kamionok Olaszországból, Svájcban és Oroszországból is, ahol óriási keletje van a kisvejkei gyümölcsnek.

VII. Kisvejkei Kajszi Fesztivál július 27., szombat

Programok 10.00 órától

Lekvárfőzés

Kézműves sátor

Kirakodó vásár

Gyermekjátékok

Gyermeknek habparty

Programok 15.00 órától

Kulturális műsorok, fellépők:

Aranyfácán Néptáncegyesület

Bátaapáti Hagyományőrző Együttes

Kisvejkei Hagyományőrző Együttes

Krenzlein Néptáncegyesület

Bonyhád-Zombai Néptáncegyesület

Tolnai Német Nemzetiségi Kórus

17 órakor Rony

18 órakor Tombolasorsolás,

a lekvárfőzés eredményhirdetése